

НОВІ ФОРМИ ТА МЕТОДИ РОЗВИТКУ ІНТЕРЕСУ ДО ЧИТАННЯ У СТУДЕНТІВ МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Мельничук Г.-А. Б.

Бібліотека Івано-Франківського національного медичного університету

Актуальність статті зумовлена зростанням впливу нових інформаційних технологій на процес формування розвитку читацького інтересу. У статті запропоновані прийоми, спрямовані на розвиток читацьких інтересів студентів. Розглянуто, що в процесі залучення студентів до літератури, необхідно враховувати і використовувати нові напрямки різних наук, що мають безпосереднє відношення саме до професії лікаря.

Ключові слова: читацький інтерес, проблеми читання, студент, медицина.

Вступ

Читацький інтерес – форма вияву пізнавальної потреби, що спрямовує особистість на усвідомлення цілей читання, а це, у свою чергу, спонукає до свідомої діяльності з книжковою продукцією. З огляду на сказане, читацький інтерес – важливий чинник формування духовно багатой мовної особистості.

Основний текст

Початок третього тисячоліття відзначається серйозними негативними тенденціями в культурі, серед яких – глобальне падіння інтересу до читання, особливо серед молоді. Читання як засіб отримання інформації та необхідна передумова інтелектуального розвитку поступово втрачає свою актуальність поряд із телебаченням та електронними комунікаціями. За даними соціологічних досліджень для 73 % населення країни читання не є провідним інтересом, а кожний четвертий українець не відкриває книг взагалі [17].

Криза читання спостерігається не лише в Україні. В багатьох, навіть розвинутих країнах світу, відбувається зниження інтересу населення до друкованої продукції. В зв'язку з цим, в Німеччині, Франції, Великій Британії, Нідерландах та інших країнах Європи прийняті Національні програми, спрямовані на розв'язання цієї проблеми. А в спеціальній державній програмі США, зокрема, підкреслено: «Для збереження і розвитку американської демократії необхідно терміново перетворити Америку в націю читачів». На жаль, в Україні поки що не прийнято відповідних програм [16].

Дослідження показують складність процесів, що відбуваються в читанні, і

відзначають ряд факторів, що впливають на нього:

- економічна ситуація в країні, яка вплинула на соціальне розшарування в суспільстві;
- реформа системи освіти, перебудова навчальних програм, збільшення навчального навантаження;
- низький рівень усвідомлення підростаючим поколінням важливості процесу читання;
- розвиток нових моделей і напрямів застосування засобів масової інформації та способів електронної комунікації;
- стан бібліотечної справи в країні.

За підсумками масштабних соціологічних опитувань, здійснених Інститутом соціології НАН України, виявилось, що у структурі дозвілля населення України перше місце посідають їхні контакти із мас-медіа (телебачення, радіо, преса).

З кожним роком зростає кількість тих, які вільний час проводять біля комп'ютера. Вони вважають читання менш престижним заняттям, ніж робота з комп'ютером. Проте найчастіше молодь пов'язує комп'ютер не із зручністю, швидкістю отримання потрібної інформації, а дивиться на нього як на один із засобів розваги, проведення дозвілля.

Проблеми читання, потреби і запити, смаки та уподобання, мотиви звернення до книги та бібліотеки аналізують в своїх роботах Т. Долбенко, Л. Драплюк, М.Зніщенко, В. Медведєв, Т. Петелько, О. Прядко, Т. Пилипенко та інші.

Характерною особливістю нинішнього читання є зростання попиту на навчальну, довідкову та нормативно-правову літературу. Найчисельнішими і найактивнішими читачами цієї літератури є молодь, що навчається. Зокрема, в бібліотеках вони складають до 70 % читачів. Соціологічні дослідження свідчать, що ставлення до навчання, особливо студентів, стало серйознішим і відповідальнішим. Адже свій майбутній добробут вони тісно пов'язують з освітою. Тобто вибір літератури диктується суто прагматичною метою – навчанням. Звідси – читання навчальної, наукової літератури і зниження інтересу до читання «для душі», загального, духовного розвитку, підвищення культурного рівня особистості. Така однобічність спричинила обмеження попиту на художню літературу – читають лише ті твори, які передбачені навчальною програмою.

Значний вплив на читання має стан бібліотечної справи в країні, адже одним із основних джерел отримання інформації залишаються бібліотеки.

На мотиви відвідування бібліотеки впливають соціально-психологічні фактори. Чільне місце тут належить настанові на відвідування бібліотеки. Вона формується всім

способом життя – сімейним читанням, кількістю книжок вдома, умовами для читання, звичкою відвідувати бібліотеку з дитинства. Сьогодні відбуваються серйозні зміни у світі книг та читання [16].

Інтерес до читання, з одного боку, є складним психічним утворенням, що характеризується ситуативною чи стійкою мотивацією, скерованістю уваги, емоційно-пізнавальною активністю, а з іншого – формою вияву задоволення читацькою діяльністю. Логічно серед показників читацьких інтересів у студентів можна виділити наявність внутрішніх мотивів, які спонукають до читання літератури, потреб і здібностей читати книжки за власними уподобаннями, знання крилатих висловів, широкий читацький кругозір.

Якщо раніше воно для багатьох було напруженою працею, то нині стає супровідним заняттям, найчастіше, і ми це помічаємо, міське населення читає в транспорті – по дорозі на роботу і з роботи, під час прогулянок, обідів, під час роботи тощо. Інтерес до «серйозної» літератури, в основному, залишається у студентської молоді та науковців.

Розповсюдження нових технологій також призводить до зниження читацької активності.

На жаль, доводиться констатувати, що є люди, які відповідають так : «Читання – не завжди виправдана трата часу, про те ж саме можна дізнатися із телепередач чи радіо». Наявність таких тенденцій бібліотекарі обов'язково повинні враховувати.

Стає очевидним, що зараз уже недостатньо читати багато, необхідно усвідомлено й уміло вибирати літературу для читання. Італійський поет Ф. Петрарка, якого називають «батьком гуманізму», вважав, що «тільки істинно хороші книги варті того, щоб їх читали. Підживлювати свій розум багатьма книгами без усякого вибору – значить позбавити його власної сили польоту і навіть зовсім згубити його». Тому, важливим завданням сьогодення стає формування культури читання.

Читання – це складний процес, який потребує постійної уваги, напруги усіх розумових сил, а головне – бажання. Культура читання – сукупність знань, умінь та почуттів, які дозволяють читачеві повноцінно та самостійно засвоювати інформацію. Цей комплекс навичок у роботі з книгою включає:

- усвідомлений вибір тематики читання;
- орієнтування в джерелах, насамперед у системі бібліографічних посібників і бібліотечних каталогів;
- систематичність і послідовність читання, вибір конкретної книги;
- розуміння, засвоєння та аналіз прочитаного;

- вміння використовувати на практиці отриману з літератури інформацію;
- закріплення та використання прочитаного.

Чи слід «нав'язувати» читання? Як підвищити інтерес до читання у студентів медичних факультетів? Однією з форм зацікавлення майбутніх лікарів є спрямування їхніх читацьких інтересів у професійне русло.

Студент - це молода людина, якій притаманні пошук сенсу життя, роздуми про своє призначення. У професії майбутнього лікаря важливо не тільки лікування, але і зцілення. Щоб стати лікарем, треба бути бездоганною людиною. Безперечні і нерозривні зв'язки, що поєднують медицину та літературу. З одного боку - лікарі, вдаючись до літературної творчості, ставали гордістю і помітною частиною її класичної спадщини. З іншого - письменники, долучаючись до теми медицини, назавжди залишалися в полоні її неповторної людської і професійної чарівності.

Досвід показує, що художня література, твори мистецтва залучаються в роботі лікарів вкрай рідко. А ефективність звернення до такого матеріалу очевидна. Уривки з творів письменників можуть використовуватися при організації презентацій чи виставок в медичних установах, доповідей на конференціях, для усної інформації, бесід за круглим столом. Тому одне із завдань бібліотек вузів полягає в тому, щоб допомогти майбутнім медичним працівникам використовувати висловлювання відомих лікарів, діячів науки і мистецтва в своїй роботі, спрямованій на полегшення страждань хворого.

В процесі залучення студентів до художньої літератури, необхідно враховувати і використовувати нові напрямки різних наук, що мають безпосереднє відношення саме до професії лікаря. До такого напрямку, все частіше останнім часом, відноситься поняття «бібліотерапія», що розглядається як один з видів психотерапії.

З курсу медицини студенти знають, що існує ряд захворювань, для лікування яких дуже важливо впливати на настрій, почуття і характер хворого (наприклад, туберкульоз, неврози та ін.). У цьому випадку вдало підібрана книга здатна подарувати естетичну насолоду, зняти депресивний стан, пробудити віру в свої сили та інтерес до життя.

Особливо необхідні добрі й веселі книги хворим дітям. Лікар повинен чудово розбиратися в психології хворого, що довіряє своє здоров'я і життя незнайомій людині. І від враження про нього, психологічної єдності з ним, віри в успіх зцілення часто залежить не менше, ніж від лікарських препаратів. Вплив художніх творів на дитину найчастіше виявляється набагато сильніше батьківських навіювань, оскільки створює у неї відчуття свободи вибору рішення, а не підпорядкування волі старших. Отже, ще раз підтверджується обґрунтованість твердження про те, що майбутній лікар повинен бути

всебічно освічений, орієнтуватися в літературній творчості, професійно застосовувати принципи бібліотерапії [2].

Підвищити інтерес до книги може сама книга! Пізнання книги, систематична праця з нею розширює кругозір читача, вчить умінню правильно сформулювати читацький запит, дозволяє вільно орієнтуватися в різноманітних джерелах інформації. При правильному цілеспрямованому керуванні читанням, при вивченні багатьох дисциплін у студентів виникає особиста зацікавленість предметом, при постійному читанні зростає рівень досягнень знань і якість освіти. Наприклад, можна проводити заняття по програмі «Позитивне материнство», яке проводиться на базі університету, в рамках курсів для вагітних жінок і містить у собі тематичне консультування, огляди новинок літератури і знайомство з послугами бібліотеки. Теми занять пропонуються не тільки бібліотекарями, але й студентами, майбутніми мамами. Завдяки цим консультаціям у майбутніх мам та лікарів формується потреба в зверненні до книги, приходить розуміння важливості розвивати малюка не тільки з перших днів життя, але ще до народження. Так, під час зустрічей з майбутніми мамами відбувається перша заочна зустріч з майбутніми юними читачами. Знайомство триває під час акції «Привіт, малюк!». У цей день мама і дитина отримують подарункові комплекти з книжками та добрі побажання від бібліотеки. Але ланцюжок зустрічей на цьому не переривається. З народженням малюка у мами і тата з'являються нові питання. Відповіді на ці питання можна отримати на спеціальних зустрічах. Одним із таких заходів є популярна акція для молодих батьків «Мама і малюк». Багато її учасників висловлюють бажання прийти в бібліотеку ще раз, оскільки інформація, запропонована психологом, лікарем-педіатром, фахівцями з дитячого читання і раннього розвитку, дійсно необхідна і своєчасна. Під час проведення акції молоді батьки знайомляться з книгами з розвитку та догляду за дитиною [15].

Також знання, отримані в університеті, розширюються і поглиблюються за допомогою додаткової літератури. Усі ці аспекти досягаються при спільній роботі викладачів, бібліотекарів через читацький попит, читацьку культуру. Самоосвіта, робота над собою, розширення інтелекту сприяє вмінню систематизувати інформацію, задовольняти духовні запити, формує інформаційну компетентність та культуру читання. Бібліотекар може розробити рекомендації про те, як працювати над доповіддю, рефератом, критичною літературою. Кожен повинен вміти працювати не тільки з підручниками, але й з енциклопедіями, довідковими виданнями, вміти користуватися довідково-бібліографічним апаратом бібліотеки. Для цього потрібно проводити бібліотечно-бібліографічні уроки, інформаційно-пізнавальні години, огляди літератури,

слайд-презентації, інтелектуальні ігри, турніри, літературні подорожі. Теми для них підбираються особливо старанно, з метою зацікавити студентів.

Досить оперативною формою інформування про нові надходження літератури є шорт-листи: «Увага! Я нова книга» – своєрідний інформаційний листок, в якому повідомляється читацьке призначення книги, повний бібліографічний опис, розгорнута анотація тощо.

Ефективною технологією зацікавлення читачів новинками літератури в бібліотеці є книжкові виставки: «На хвилинку зупинись – нову книгу подивись», «Знайомтесь – новинки в бібліотеці», «Прочитайте – це цікаво!», «Про цікаве на планеті – читай в журналі та газеті», «Готуючись до іспитів», «За сторінками твого підручника», виставка-сюрприз «Книгу берегти – життя їй продовжити», виставка-перегляд «Цей чудовий світ поезії», виставка-рекомендація «Читаймер успіху».

Привернути увагу студентів до читання допоможе акція «Краща книга сучасності». Протягом місяця читачі повинні віддати свої голоси за найкращу, на їх погляд, книгу. У бібліотеці мають бути встановлені скриньки або тумби для голосування. Через місяць повинен відбутися підрахунок голосів, а на інший день – розіграш призів. З трьох запропонованих варіантів необхідно вгадати кращу книгу сучасності, вибрану читачами бібліотеки. Доречним буде проведення акції шляхом опитування «Книжкові пристрасті успішних людей», під час якої вивчаються пристрасті та уподобання успішних людей, роль книги, читання в їх житті. Бібліотекарям необхідно попросити їх поділитися враженнями, які справили на них улюблені книги дитинства, твори, які вплинули на вибір життєвого шляху, дізнатися, які книги лежать у них на робочому столі, що вони перечитують, чим захоплюються і що радять прочитати кожному [18].

Практика роботи з молодими читачами вимагає достатньо енергійно реагувати на потреби часу, враховуючи інтереси підростаючого покоління, одночасно збільшуючи творчий потенціал та відточуючи професіоналізм бібліотекарів з метою впровадження в бібліотеках нових, нетрадиційних форм масової роботи. Одним із методів просування читання за допомогою використання новітніх технологій є буктрейлер – невеликий відеоролик, що розповідає у довільній художній формі про яку-небудь книгу. Основне завдання буктрейлера – розповісти, зацікавити, заінтригувати. І для бібліотекаря – це ще одна можливість запропонувати читачеві ту чи іншу книгу. Буктрейлери можна використовувати при створенні інтерактивного плаката, у слайдових презентаціях із вставкою відео, розмістити його на сайті бібліотеки чи в бібліотечному блозі, привернути таким чином увагу читачів до нових книг, що надійшли у фонди бібліотеки. А можна

провести конкурс на кращий буктрейлер. Зазначимо, що без прочитання книги навряд чи реально його створити, навіть якщо ви профі у роботі з соціальними сервісами. У ролик, не більше 3 хвилин, інформація про книгу подається так, що відразу хочеться взяти її і почитати. Буктрейлери націлені на молодіжну аудиторію, на тих, хто має смак до віртуального мистецтва.

Яскраві інноваційні форми роботи по просуванню книги приваблюють молодь. Тому фахівці бібліотек у своїй роботі повинні шукати нове, творчо підходити до проведення заходів. Одним із різновидів подолання «кризи читання» є «Bookcrossing: прочитав – передай іншому!» - міжнародний рух, або просто книгообмін. Поки що ця корисна розвага недостатньо розвинута в нашій країні, але за останній час вона приваблює все більше розумних та творчих людей, які люблять читати та спілкуватися.

Буккросинг – це процес звільнення книг. Людина, прочитавши книгу, залишає («звільняє») її у громадському місці, для того, щоб інша випадкова людина могла цю книгу знайти та прочитати; той у свою чергу повинен повторити процес. Кожен може зробити свій внесок у процес буккросингу – принести прочитану книгу до бібліотеки, щоб звідти вона почала захоплюючу мандрівку, знаходячи нових читачів. Активні буккросери вважають, що просто гріх затримувати у себе гарну книжку – і не поділитися нею з кимсь іншим.

Книги, представлені на спеціальних стелажах, можна брати без запису і залишати у себе для читання або передавати друзям. Якщо у читачів бібліотеки є книги, якими вони можуть поділитися з іншими, нехай приносять їх до бібліотеки. Кожна «відпущена» читачами книга може зробити їх щасливішими, познайомити з цікавими людьми і змінити життя читача.

Розвитку культури студентського читання присвячений проект «Університетська бібліотека». Його мета – поширення читання в студентському середовищі; виховання читацьких смаків; виявлення творчих можливостей студентів. В рамках проекту проведено конкурс на кращу читаючу групу, книжковий практикум на «заразливість» читання.

В арсеналі форм і методів роботи бібліотек, що займаються підвищенням рівня культури читання студентів, широкий розвиток отримали заняття з популяризації бібліотечно-бібліографічних знань (години бібліографічної грамотності, бібліотечні уроки). Саме в бібліотеці студенти мають нагоду на практиці прослідкувати зв'язок інформаційної теорії з практикою, наочно представити результати ефективного рішення різних типів інформаційних завдань, відчувати проблеми непідготовленого користувача при

роботі з реальними масивами інформації, усвідомити наслідки власної інформаційної неграмотності.

Висновок

З усього вище зазначеного можна зробити висновок, що для залучення молоді до книги, бібліотекарям необхідно спільно діяти у вихованні інтересу до читання. У бібліотеках поряд із традиційними формами роботи активно використовувати новітні інформаційні технології, проводити різноманітні цікаві заходи спрямовані на залучення до читання, займатися самоосвітою, адже «Читання – шлях до успіху».

У складних політичних та соціально-економічних умовах, в яких знаходиться наша держава, все більш постає питання про самореалізацію кожної людини. Для цього їй потрібні глибокі знання як професійні, так і загальноосвітні, розвинутий інтелект, широкий світогляд, вольові якості, комунікативна компетентність тощо. Одним із головних засобів розвитку особи, її інтелекту, культури, здобуття і поглиблення знань – є читання. Без читання немислима інтеграція особистості в багатонаціональну культуру, що включає весь комплекс духовних, матеріальних, інтелектуальних рис, систем світогляду, традицій, що характеризують суспільство. Від рівня культурної компетентності громадян великою мірою залежать економіка, політика, національна безпека і конкурентоспроможність.

Тому сучасна бібліотека – це не тільки фундамент освіти і самоосвіти, скарбниця людського знання, вона не тільки забезпечує потреби навчально-виховного процесу в усіх його ланках, а й надає систематичну, цілеспрямовану допомогу студентам в опануванні знаннями, виховує бажання розширювати обсяг знань, знайомить із різноманітними джерелами інформації, навчає розуміти їх, користуватися ними, виховує творчого читача.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богданов Г. Соціологія вивчення інформаційних потреб читачів (Україна – Німеччина) / Г. Богданов // Вісн. Кн. палати. – 2005. – №12. – С.21.
2. Джабарова В. Х. Приобщение студентов-медиков к художественной литературе / В. Х. Джабарова, Д. А. Уста-Азизова // Молодой ученый. — 2014. — №21. — С. 629-631.
3. Кожевникова Е. Читатель и Интернет / Е. Кожевникова // Библиотекосведение. – 2005. – № 2. – С. 31-45.
4. Мастипан О. Читач – основний об'єкт соціологічних досліджень / О. Мастипан // Соціологічні дослідження в бібліотеці : інформ.-аналіт. бюл. – Київ, 1998. – Вип. 22. – С. 3-22.

5. Новальська Т. Читання в Україні в новому столітті / Т. Новальська // Вісн. Кн. палати. – 2002. – № 12. – С. 21-24.
6. Папакіна Л.І. Як зацікавити читача? / Л.І. Папакіна // Шк. б-ка. – 2010. – № 5. – С. 45-46.
7. Рубакин Н.А. Психология читателя и книги / Н.А. Рубакин. – М.: Политиздат, 1977. – 230 с.
8. Савіна З. Сучасний читач та тенденції читання в Україні / З. Савіна // Бібл. планета. – 2001. – № 1. – С. 9-10.
9. Соцков О. Новый взгляд на новую библиотеку / О. Соцков // Бібл. вісн. – 2011. – № 2. – С. 21-23.
10. Стельмах В. Цель – создание нации читателей / В. Стельмах // Библиотека. – 1998. – № 7. – С. 72-73.
11. Хоменко Л. Читацькі інтереси та читацька активність школярів / Л. Хоменко // Психолог. – 2005. – № 3. – С. 5-6.
12. Чупринина Н. Т. Универсальная библиотека: инновационная деятельность в профессиональной практике. – М.: Либерия, 2004. – 117 с.
13. <http://www.slideshare.net/olenabashun/ss-10071797>
14. www.slideshare.net/Oks123/ss-35382360
15. <http://lib.kherson.ua/prosuvannya-chitannya-ta-zaluchennya-chitachiv-suchasni-pidhodi-i-mozhливosti.htm>
16. http://dilovod.com.ua/publ/statti/suchasni_aspekti_teoriji_psikhologiji_chitacha_i_chitannja_v_ukrajini/4-1-0-442
17. <http://www.slideshare.net/yunilibr/ss-34614596>
18. ibr.rv.ua/data/files/n.volyan/7d1a6f877c0b9e5855c1a6a84f8c2f27.doc